

Djurayeva Sohiba

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Pedagogika

Univeriteti O'qituvchisi

Xasanova Rayxon Zokir qizi

+998947781107

Xolmurotova Ruxsora Oybek qizi

+998943393455

Salimova Gulsevar Oybek qizi

+998336807722

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Pedagogika Univeriteti

Pedagogika Psixologiya fakulteti Maxsus pedagogika

kafedrasi (surdopedagogika) yo'nalishi

3 – kurs 304 guruh talabalari

Annotatsiya: *Imo ishora tili hozirgi kunda ko'plab mamlakatlarda rasmiy til sifatida tan olingan va uning rivojlanishi davom etmoqda. Bu til orqali insonlar o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va ehtiyojlarini ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishadi..*

Kalit so'zi: *Eshitish qobiliyati cheklangan, muloqat, ishoralar, rasmiy til, ishora o'rgatish.*

Key word: *Hearing impaired, communication, signs, formal language, sign training.*

Ключевые слова: *Нарушения слуха, общение, жесты, формальный язык, обучение жестам.*

Imo ishora tili (gestural language) insonlar o'rtasida muloqot qilishda qo'llaniladigan ishoralar va harakatlardan iborat. Bu tilning rivojlanishi bir necha omillarga bog'liq:

1. Tarixiy rivojlanish: Imo ishora tili qadim zamonlardan boshlab mavjud bo'lgan. Dastlabki insonlar o'zaro muloqot qilish uchun ishoralar va harakatlardan foydalanganlar. Bu tilning rivojlanishi madaniyat va geografik joylashuvga qarab farq qilgan.

2. Madaniyat va an'analar: Har bir madaniyat o'ziga xos ishoralar va harakatlarni ishlab chiqqan. Masalan, ba'zi madaniyatlarda biror narsani ko'rsatish uchun ishlatiladigan ishora boshqasida umuman boshqacha ma'noga ega bo'lishi mumkin.

3. O'qitish va o'rganish: Imo ishora tili ko'pincha maxsus o'quv dasturlari orqali o'rgatiladi. Bu, ayniqsa, eshitish qobiliyati cheklangan insonlar uchun muhimdir. O'qituvchilar va mutaxassislar ishoralarni o'rgatish orqali bu tilni rivojlantirishga yordam beradi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

4. *Texnologik taraqqiyot: Zamonaviy texnologiyalar, masalan, video aloqa va mobil ilovalar, imo ishora tilining tarqalishiga yordam bermoqda. Bu platformalarda ishoralar orqali muloqot qilish imkoniyatlari ko'paymoqda.*

5. *Ijtimoiy va siyosiy omillar: Eshitish qobiliyati cheklangan insonlar huquqlari va ularning jamiyatda o'z o'rnini topishi uchun kurashlar ham imo ishora tilining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.*

Imo-ishora tili – imo-ishoralardan tashkil topgan mustaqil til bo'lib, ularning har biri qo'llar bilan yuz ifodalari, og'iz va lablarning shakli yoki harakati, shuningdek, tananing pozitsiyasi bilan birgalikda amalga oshiriladi. Ushbu tillar asosan kar va eshitish qobiliyati past odamlarda muloqot qilish uchun ishlatiladi. Eshitish qobiliyati buzilgan odamlar tomonidan imo-ishora tillaridan foydalanish ikkinchi darajali, ammo juda keng tarqalgan: ko'pincha eshitish qobiliyati zaif bo'lgan imo-ishora tili foydalanuvchilari bilan muloqot qilish zarurati mavjud. Ovozli aloqa o'rniga imo-ishoralardan foydalanish ovoz orqali ma'lumot uzatish imkonsiz yoki muayyan qiyinchiliklar tug'diradigan ko'p holatlarda afzalroq bo'lishi mumkin. Biroq, bunday shakllangan imo-ishora tizimlarini ibtidoiyligi tufayli imo-ishora tillari deb atash mumkin emas. Ovozli tildan foydalanish imkoniyati bo'lmasa, odam instinktiv ravishda imo-ishoralarni qo'llashni boshlaydi. Imo-ishora tillari haqidagi asosiy noto'g'ri tushunchalardan biri shundaki, ular qandaydir tarzda og'zaki (tovushli va yozma) tillarga bog'liq yoki ulardan kelib chiqqan, bu tillar eshitadigan odamlar tomonidan ixtiro qilingan, ammo bu unday emas. Shuningdek, ko'pincha imo-ishora tillari bilan adashib qo'yiladi (aslida u imo-ishora tillarida asosan to'g'ri nomlarni, geografik nomlarni, shuningdek, og'zaki tillardan olingan aniq atamalarni talaffuz qilish uchun ishlatiladi), imo-ishora nutqini kuzatish[1] yoki imo-ishoralar orqali ma'lumotni etkazish uchun eshitadigan odamlar tomonidan ishlatiladigan belgi artikulyatsiyasi og'zaki til bilan grammatik jihatdan bir xil. Darhaqiqat, imo-ishora tillari og'zaki tillardan deyarli butunlay mustaqildir va ular rivojlanishda davom etadilar: yangi imo-ishoralar paydo bo'ladi, eskilari o'ladi – va ko'pincha bu og'zaki tillarning rivojlanishi bilan deyarli bog'liq emas.

FOYDALANILAGAN ADABIYOTLAR:

1. Z.T.Nishanova, N.G.Kamilova, D.U.Abdullayeva, M.X.xolnazarov “Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya” Toshkent, 2018 y;
2. D.R.Babayeva “Nutq o'stirish nazariyasi” Toshkent, 2018 y;
3. Yu.M.Ayupova “Logopediya” Toshkent, 2007 y;
4. L.R.Mo'minova, SH.M.Amirsaidova, M.U.Hamidova, D.B.Yakubjanova, Z.M.Jalolova, N.Z.Abidova “Maxsus psixologiya” Toshkent, 2013 y;

